

KREATIVITA kvantová

MYSLETE KVANTOVĚ,
BUĎTE KREATIVNÍ

Amit Goswami, Ph.D.

AUTOR KNIHY KVANTOVÝ DOKTOR

Všechna práva vyhrazena. Tato publikace a všechny její části jsou chráněny autorskými právy. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována, uložena v rešeršním systému nebo dále předávána, a to v jakékoliv formě, jakýmkoliv způsobem, elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním apod., bez předchozího písemného souhlasu vydavatele. Osoba, která by učinila jakékoliv neoprávněné kroky v souvislosti s touto publikací, může být vystavena trestnímu stíhání a vymáhání náhrady za způsobenou újmu.

Autor a nakladatelství této knihy podrobili její obsah včetně rad v ní zveřejněných velmi pečlivě rešerši, pracovali a ověřili jej, avšak nemohou za něj převzít záruku a neodpovídají ani za žádné věcné škody, osobní újmu nebo škody na majetku. Každý čtenář či čtenářka by měl/a zacházet se svým zdravím a informacemi obsaženými v této knize s vědomím vlastní odpovědnosti, v případě potíží a nemocí si opatřit kompetentní radu, a zejména objeví-li se nové symptomy, neléčit se sám/sama bez odborné lékařské pomoci.

Naladte si vysílání Hay House na: www.hayhouseradio.com

Původně vyšlo jako The Quantum Creativity v Hay House Inc. USA v roce 2014

Copyright © 2014 by Amit Goswami, Ph.D.

Překlad © Petr Jochmann, 2016

Design obálky © Angela Moody

Foto autora © Bluedot Productions

© Nakladatelství ANAG, 2016

ISBN 978-80-7554-050-8

Pochvalné ohlasy na *Kvantovou kreativitu*

„V nově se rodícím náhledu na vědomí je vědomí považováno za nekonečné, věčné, jediné. Tento nový pohled má radikální důsledky pro kreativní proces, jak ukazuje fyzik Amit Goswami ve skvělé knize *Kvantová kreativita*. V tomto pojetí dostává před solitérním, osamělým jedincem přednost kolektivní moudrost schopná překlenout minulost, přítomnost i budoucnost. Zdroj kreativity a pramen moudrosti jsou tak potenciálně neomezené. Goswami kreslí před čtenářem působivý obraz toho, co znamená být člověkem, obraz, na kterém možná závisí naše budoucnost.“

Larry Dossey, M. D., autor knihy *One Mind: How Our Individual Mind is Part of a Greater Consciousness and Why It Matters* (česky dosud nevyšlo)

„Kniha Amita Goswamiho je plná moudrosti, inteligence, humoru a spirituálního vhledu, podobně jako díla jeho bengálských předchůdců – velkých myslitelů, mezi nimiž byli fyzik Džagadiš Čandra Bose, básník Rabíndranáth Thákur a mystik Swami Vivekananda. Goswamiho proměna z kvantového fyzika ve spirituálního spisovatele a učitele motivace by nebyla možná bez značné dávky odvahy.“

Fred Alan Wolf, alias Dr. Quantum, autor knihy *Time Loops and Space Twists: How God Created the Universe* (česky dosud nevyšlo)

Poznámka překladatele

Milá čtenářko a milý čtenáři,

ve snaze o co největší srozumitelnost této knihy jsem se rozhodl k jedné drobné úpravě. Čínské, indické a další východoasijské výrazy bývají v české literatuře obvykle překládány a převáděny do českého přepisu, v čistě odborných spisech jsou naopak ponechávány v přepisu do latinky užívaném v mezinárodním, především anglosaském kontextu. Mezinárodní transkripce bude uváděna bez závorek, český přepis v hranatých závorkách. Mimoto pracuji také s několika termíny, které používám pouze ve fonetickém přepisu, neboť už u nás zdomácněly (ájurvéda, jang, jin, prána, pránajáma, šakti, taiči apod.). Doufám, že tato drobná úprava přispěje k lepšímu pochopení obsahu.

Rovněž jsem se snažil najít české překlady poezie provázející knihu, ale u většiny z nich dosud nebyly provedeny, proto jde o můj vlastní překlad, pokud není uvedeno jinak.

Obsah

Předmluva	8
Část I: Kroky na cestě k chápání lidské kreativity	13
Kapitola 1: Existuje věda o lidské kreativitě?	15
Kapitola 2: Lidská kreativita a rozdílné názory na ni	19
Kapitola 3: Kočár pro kreativního pasažéra: kvantum	25
Kapitola 4: Co se děje v mysli.....	45
Kapitola 5: Odkud se berou hodnoty?	55
Část II: Kreativní proces.....	69
Kapitola 6: Čtyři fáze kreativního procesu	71
Kapitola 7: Je kreativní vhled kvantovým skokem?.....	75
Kapitola 8: Důkazy zpracování v nevědomí.....	85
Kapitola 9: Tvůrčí muka, „aha“ moment a extáze	89
Část III: Může být každý člověk kreativní?.....	103
Kapitola 10: Je kreativní motivace impulzem z nevědomí?	105
Kapitola 11: Naladte se na kreativní univerzum a jeho záměr	111
Kapitola 12: Kde se berou kreativní vlastnosti?	119
Kapitola 13: Kreativita a reinkarnace.....	125
Část IV: Nová paradigmatata ve staré kreativní aréně.....	131
Kapitola 14: Nová věda coby kreativní aréna – je to vůbec „cool“?.....	133
Kapitola 15: Znovuoživit umění.....	141
Kapitola 16: Jak lze být kreativní v obchodu?	149
Kapitola 17: Na cestě ke kreativní společnosti.....	159
Část V: Spirituální kreativita	165
Kapitola 18: Vnitřní kreativita – nové paradigma.....	167
Kapitola 19: Seberealizace	177
Kapitola 20: Co je osvícení?	183
Část VI: Kreativita jako středobod života.....	187
Kapitola 21: Cvičte, cvičte, cvičte	189
Kapitola 22: Jane potkává Krišnu – kreativní setkání	201
Poznámky	209
Rejstřík.....	215
O autorovi.....	223

Předmluva

Výsledky mých prvních průzkumů nového chápání reality, jehož základem je kvantová fyzika, jsem zčásti zveřejnil před více než deseti lety v knize nazvané *Kvantová kreativita*. Ta byla určena odborníkům a měla dát impuls akademickým badatelům, aby do svých výzkumů kreativity zahrnuli i kvantové myšlení. Kniha, kterou předkládám čtenářům nyní, na tu první navazuje (odtud i její titul); tentokrát jsem ji však psal pro laiky ochotné nahlédnout na kreativitu a způsob, jakým formuje a strukturuje naši životní zkušenost, zcela novým náhledem. Budeme-li si vědomi své role v kreativním univerzu, role, jejímž základem je vědomí, můžeme se stát spojenci evoluce vědomí; to je zvláště důležité v současné době, kdy život na naší planetě čelí řadě problémů a rizik.

Svou první zkušenost s kreativitou jsem učinil zhruba rok poté, co jsem po příchodu z Indie působil jako mladý pedagog a badatel v oboru teoretické fyziky na Case Western Reserve University v Clevelandu v Ohio. Intenzivně jsem pracoval na výzkumu nového typu interakce atomových jader, ale s prací jsem nebyl schopen pokročit. Jednoho dne jsem o tom diskutoval se svým mentorem a supervizorem, ovšem pouze s tím výsledkem, že mi byly vytknuty podstatné mezery ve výzkumu, který nicméně i v mých kritických očích jen taktak držel pohromadě. Celý sklíčený jsem se odebral do bufetu Snakepit v suterénu budovy téměř rozhodnut celý výzkum ukončit. Ale tu mě napadlo řešení, a to s takovou jasností, že jsem hned věděl, že musí být správné. Okamžitě jsem se hnál nahoru ke svému tutorovi a ten hodnotu řešení uviděl okamžitě. Dodnes si pamatuji opar euforie, který mi vydržel po celý zbytek odpoledne.

Ve výzkumu v oblasti jaderné fyziky jsem pak pracoval dalších deset let, vyřešil jsem spoustu jiných problémů a napsal slušnou řádku vědeckých prací, ale radost, kterou jsem zažil toho dne, mě už nepotkala. Postupně se ze mě stal tak trochu cynik. Stejně jako většina mých kolegů jsem i já tak nějak věděl, že bez kreativity by to ve vědeckém výzkumu nešlo, ale zdálo se mi, že samotná kreativita s sebou nemusí nutně přinášet i radost. A ti, kteří tvrdili, že tuto radost prožívají, zjevně přeháněli; vždyť i ten můj pamětihodný zážitek zřejmě šel na vrub mé začátečnické a naivní bujaré povaze. Začal jsem si myslet, že kreativní práce přináší pouze ono zralé uspokojení, které jsem cítil pokaždé, když se mi podařilo vyřešit nějaký na první pohled neřešitelný problém nebo napsat další vědeckou práci, jež podepřela mou pracovní kariéru.

Velkou změnu v mém životě představoval rozvod a ztráta výzkumného grantu; na to navázalo uzavření nového manželství a moje rozhodnutí odejít z oboru jaderné fyziky. Napsal jsem pak učebnici základů fyziky a knihu

o fyzice v science fiction. V jistém smyslu se pole mého výzkumu změnilo; nyní se jím stala interpretace kvantové mechaniky.

Kvantová mechanika představuje nové paradigma fyziky dvacátého století, jež nahradilo „klasickou“ fyziku sira Isaaca Newtona; využívá se hlavně pro výpočet pohybu submikroskopických objektů (například atomů, atomových jader a dalších elementárních částic), ale její principy jsou platné i pro veškeré hmotné objekty. Ve fyzice slovo *kvantum* znamená diskrétní, dále nedělitelné množství; například kvantum energie je jednotlivý svazek energie, dále již nedělitelný.

Kvantová mechanika vznikla ve 20. letech dvacátého století a od té doby tato nová fyzika ohrožuje a zpochybňuje dosavadní vědecký světový názor, jehož základem je idea, že vše, co existuje v reálném světě, je hmotné povahy (a každý zdánlivě nemateriální fenomén je pouhou iluzí). Avšak když se pokoušíme vysvětlovat kvantové jevy na základě striktního materialismu, narážíme na paradoxy. A právě tyto paradoxy jsem se snažil objasnit.

Po letech trápení a nejrůznějších slepých uliček jsem si jednoho večera během rozhovoru s přítelem uvědomil, že jediný způsob, jak kvantový paradox vyřešit, spočívá v úplném odvržení materialistického paradigmatu, které kvantová mechanika beztak již nezvratně narušila. Nová premisa je založena na myšlence, že skutečným základem bytí je vědomí – nikoliv tedy hmota; tato idea může vědě propůjčit novou energii nutnou k tomu, aby vykročila ze svých dosavadních hranic a limitů a vstoupila do nových, vzrušujících oblastí. A toho večera jsem si navíc uvědomil, že mi tento objev přinesl stejně intenzivní radost, jakou jsem zažil tehdy v bufetu Snakepit.

Poté, co se mi podařilo dát tvar novému paradigmatu vědy založenému na vědomí, jsem si uvědomil, že pokud bychom dovedli zaujmout podobný přístup i ke kreativě – přístup, který by pro každého mohl být inspirací k překonání oněch limitů, jež všichni sami sobě ukládáme – mohlo by to být nesmírně důležité. Kreativita – podobně jako láska, radost, vnitřní klid a mnoho dalšího nehmotného, co však dělá život takovým, že stojí za to jej žít – je ovšem fenomén, na který materialisté vždy pohlíželi s jistým podezřením; vždyť podle nich je vše, co se děje, v kauzálním vztahu k minulosti a nic skutečně nového vzniknout nemůže. Moje osobní zkušenost mi již dávno říkala něco jiného, takže jsem tuto výzvu, totiž posunout hranice materialismu a případně je i překročit, jedině uvítal.

Nedlouho poté jsme s kolegyní Norou Cohen založili na University of Oregon (kde pracuji) pracovní skupinu pro výzkum kreativity, která se začala pravidelně scházet. Krátce poté se do práce skupiny zapojili i behaviorální psycholog Shawn Boles a antropolog Richard Chaney. Pouto mezi námi čtyřmi, Norou, Shawnem, Richardem a mnou, ještě zesílilo, když jsme se rozhodli společně napsat knihu o kreativě. Kniha sice nebyla nikdy dokončena (naše rozdíly v přístupu byly příliš velké, takže jsme nebyli schopni najít

KAPITOLA 1

Existuje věda o lidské kreativitě?

Představte si, že se jednoho krásného jarního dne procházíte v hlubokém zamyšlení po liduprázdné mořské pláži. V myšlenkách se potýkáte s důležitými životními otázkami. A tu si všimnete, že se k vám blíží nějaký muž s pestrobarevným kloboukem na hlavě. Když k vám přijde blíž, uvědomíte si, že jeho noblesní chování mu propůjčuje jakousi auru moudrosti, a jiskra v jeho očích vám dodá odvahu, abyste ho oslovili.

A vy, ke svému překvapení, vyhrknete otázku, kterou jste právě kladli sami sobě, načež upadnete do rozpaků: „Nedávno jsem četl něco v tom smyslu, že kvantová fyzika úplně změnila naše chápání, jak svět funguje. Ale jak mohou poznatky o subatomárních částicích ovlivnit mé rozhodování ohledně toho, jak chci žít svůj život?“

Kupodivu, cizinec si zřejmě vůbec nemyslí, že jste blázen. Naopak. Zastaví se, zamyslí se nad vaší otázkou a pak usedne na nedalekou písečnou dunu. Po chvíli přemýšlení vám odpoví. „Kvantová fyzika je fyzika možností, posibilit,“ řekne vážně. „A to nikoliv jen posibilit materiálních, hmotných, ale také posibilit z oblasti významu, cítění a intuice. Veškeré naše prožívání je volbou z těchto posibilit; kvantová fyzika tak představuje chápání života jako dlouhé řady posibilit, které jsou samy o sobě vrcholnými akty kreativity.“

Z nějakého důvodu vám nepřipadá divné, že jste si dovolili zatáhnout do hluboké metafyzické konverzace člověka pro vás naprosto cizího. „Ale vždyť to je, jako byste jinými slovy říkal: ‚My sami tvoříme svou vlastní realitu.‘ Abyste mi rozuměl, i mně, stejně jako všem, se líbí ty slogany jako ‚být v pohodě‘, akorát to na mě nějak nefunguje.“

„Máte pravdu; není to tak jednoduché. Ale v tom to právě je. Kvantová fyzika říká, že součástí našeho kreativního procesu je jak říše zjevné reality procházející naším vědomím – tedy např. to, co vidíme, když se rozhlédneme kolem sebe – tak říše možného neboli čistá potencialita. A i z těchto posibilit mimo naše vědomí může povstat kreativní vyjádření. Proto nazýváme některé naše kreativní zážitky termínem ‚aha okamžiky‘. Ale v žádném případě se zde nejedná o lineární proces. Důvodem, proč lidé ve schopnosti vytvářet něco nového spatřují tolik tajemného, může být kontext takzvané kvantového skoku – tedy diskontinuity, která nastává, když elektron přeskočí z jedné atomové oběžné dráhy na druhou. Ale nejzajímavější na tom všem mi nakonec připadá vyhlídka na to, že jakmile začneme chápat kreativní proces jako jednu z manifestací kvantové fyziky, otevírá se nám přístup k výjimečné kreativě v jakékoliv oblasti života. Každý pak získá možnost manifestovat, cokoliv si vybere; alespoň tak to vidím já.“

Pocítíte závan jakési naděje. „Rád bych vám věřil, ale o fyzice nevím skoro nic. Jsou tyto ideje v souladu se současným vědeckým bádáním?“

„Ano. Existuje spousta empirických údajů dokládajících platnost teorie kvantové kreativity, stejně jako její vliv a dopady na náš život. Máte ještě další otázky? Prosím stručně a já vám slibuji, že odpovím rovněž stručně. A pokud vás to zajímá, věnuji vám svou knihu o této oblasti, ovšem jen pokud mi slíbíte, že si ji přečtete.“

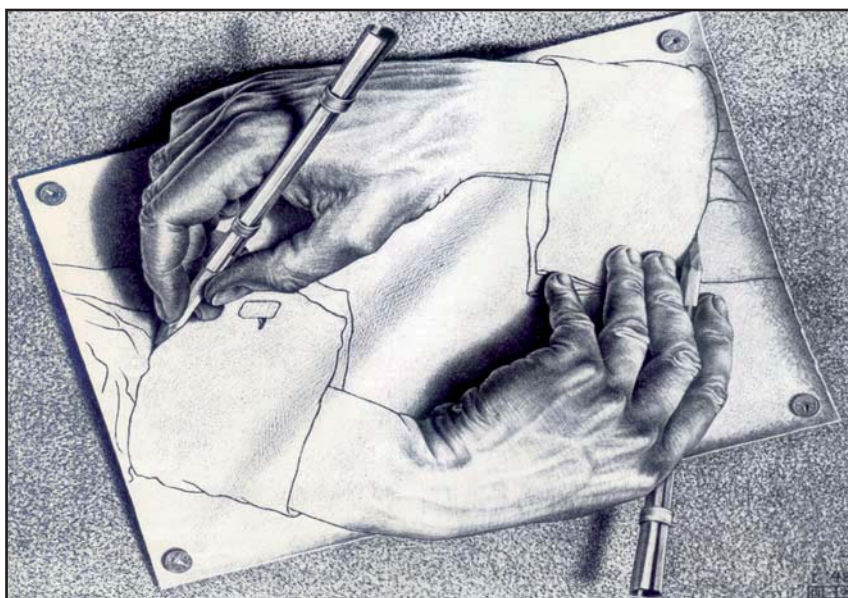
„Dobrá. První otázka. Víím, že kreativita znamená schopnost přijít s něčím novým, ale to se mi zdá až příliš jednoduché. Jak byste ji definoval vy?“

„Podle mě má kreativita tři součásti: objev nebo vynález nového významu, který má hodnotu – ať už se tento nový význam týká věcí nových či již známých, nového nebo starého kontextu či kontextů, nebo různých kombinací toho všeho. Vzpomeňte si na úsměv Mony Lisý.“

„Dobře, ale když mluvíte o tom významu, jde o význam ve vědě, matematice, filozofii, výtvarném umění a podobně? Vždyt prostudovat pouze základy kteréhokoliv z těchto oborů trvá roky, a to z vás ještě není žádný odborník. Proč by do toho někdo investoval tolik času a úsilí, navíc bez jakékoliv záruky, že se mu skutečně podaří přidat k tomu všemu nový význam?“

„Dobrá otázka. Dokud byla naše civilizace mladá, samo zkoumání významu přineslo téměř vždycky něco nového. Život prakticky každého člověka byl tudíž kreativní; byli jsme jako malé děti, pořád jsme něco objevovali nebo vynalezali. Ale všechny civilizace stárnou a naše systémy znalostí jsou stále sofistikovanější; přesto pořád platí, že vždy, když se vydáme do nové, dosud nezmapované kontextuální oblasti, ona zmíněná jednoduchost se znovu objeví. Až si přečtete mou knihu, uvidíte, že nový kvantový světový názor je založen na primátu vědomí, nikoliv hmoty; jde o tak dramatický posun perspektivy, že i ony dříve zmíněné vysoce sofistikované oblasti jsou nyní doširoka otevřené kreativnímu zkoumání.“

zjevně zodpovědná za kolaps, povstává ve vzájemné závislosti na externím objektu. Kvantové vědomí působící z úrovně transcendentní říše potenciality způsobuje kolaps vlny posibility v systému spletné hierarchie mozku, ale my ve svém režimu manifestního uvědomění nejsme schopni uvědomit si, že jsme příčinou tohoto kolapsu. Je tomu jako na slavném Escherově obrázku dvojice rukou (obrázek 9): levá i pravá ruka zdánlivě kreslí jedna druhou, ale kdesi za oponou, na úrovni dosud nedotčeného, kreslí obě dvě ruce sám autor, Escher. Podobně ten, kdo prožívá, i prožívané, subjekt i objekt, se objevují společně a navzájem se spoluutvářejí, i když v poslední instanci je jedinou příčinou nelokální vědomí.

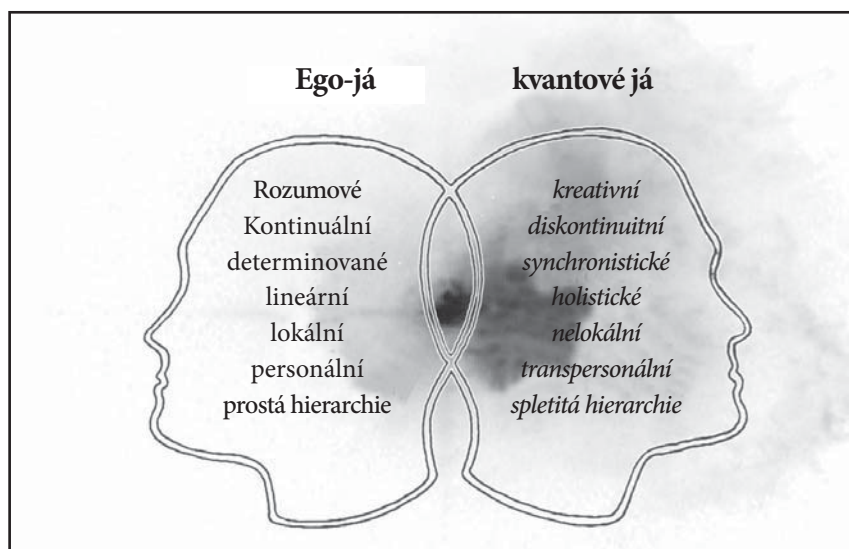
Obrázek 9. M. C. Escher, „Kreslící ruce“. Z úrovně „imanentní“ reality listu s kresbou se zdá, že levá a pravá ruka se kreslí navzájem, ale ve skutečnosti nakreslil obě ruce M. C. Escher z transcendentní úrovně dosud nedotčeného.

Toto vzájemné sebe-tvoření je archetypově znázorňováno jako *uroboros* – had zakusující se do vlastního ocasu: volím, tedy jsem (obrázek 10). Tuto formu vědomí sebe nazývám kvantovým já; ovšem v různých spirituálních tradicích existujících ve světě je známá i pod jinými názvy. Například v Indii se pro ni užívá sanskrtské slovo *átman*, zatímco křesťané ji nazývají Duchem svatým.

je kreativní svoboda spletené hierarchie mozku nahrazena podmíněnou prostou hierarchií naučených programů. V důsledku toho se začínáme identifikovat s odděleným, individuálním já, s egem, které si myslí, že volí podle minulých zkušeností, a namlouvá si, že k aktům volby přistupuje v situaci „svobodné vůle“. Avšak tato takzvaná svobodná vůle na základě ego-identity existuje pouze v těch případech, kdy 1) jde o volbu mezi podmnožinami možných reakcí vzniklých v procesu podmiňování; 2) míra podmíněné odpovědi v jakémkoliv specifickém případě je menší než stoprocentní, naprosté odmítnutí podmíněné volby jako takové. Naše ego je tedy v situaci, pro niž používám označení „zmrzlinové“ vědomí; neboť na otázku „jakou zmrzlinu máte rádi?“ je možný pouze dvojitý typ odpovědi: 1) zvolíme čokoládovou jako svou první preferenci, a pokud ji nemají, pokračujeme k dalším oblíbeným – vanilkové, jahodové atd. podle stupně oblíbenosti; nebo 2) řekneme „ne“ každé podmíněné volbě, prostě ji odmítneme.

Kvantové/kreativní já a tradiční/determinované já jakožto spolutvůrci v kreativním procesu

Vidíme tedy, že dospělý člověk může fungovat ve dvou režimech sebe-identity – jakožto ego a jako kvantové já (obrázek 11). V tradičním ego-módu, pro nějž je charakteristické kontinuální, podmíněné a předvídatelné chování, jsou naše kreativní ideje a významy posilovány reprezentacemi a naučenými kontexty vyjádření. To nám umožňuje rozvíjet a manipulovat naše kreativní ideje a významy do plných, zralých forem a čerpat z nich potěšení. Kvantové já naproti tomu představuje člověk schopný zakoušet intuitivní vhledy do nových významů a nových kontextů a prožívat záblesky imaginace, které nelze přímo odvodit z toho, co se naučil už dříve.

Obrázek 11. Ego a kvantové já.

Výsledkem podobného procesu je i naše individuální vitální tělo příslušející do vitálního světa, neboť i orgány našeho těla jsou vystaveny podmiňování coby aspektu růstu a zrání. Skrze tato individualizovaná vitální a mentální těla pak individualita vstupuje i do našich kreativních aktů.

V klasické fyzice vládne podmíněná určitost.

V kvantové fyzice však pouze nejednoznačná posibilita.

V ní je zdroj kreativity.

Možná ve své fixní, tradiční modalitě rád usneš na vavřínech.

Ale zde máš jedinečnou příležitost:

Proč se bát nejednoznačnosti? Její součástí je vždy to nové.

Máš silné ego?

Skutečně? Tak podstup riziko a vydej se na schůzku se svým kvantovým já.

Jdi do toho – a uvidíš, co se stane.

Ta newtonovská krmě – no, proč ne; ale chutná pořád stejně.

Ale pokud tě láká vskutku delikátní chuť kreativity,

ochutnej kvantové myšlení.

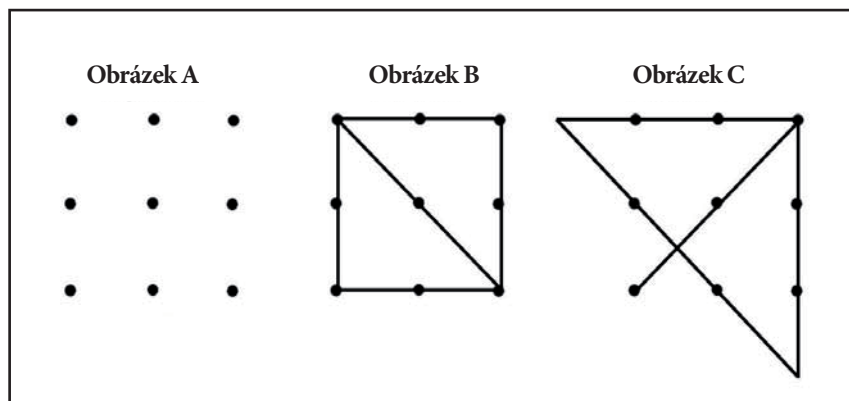
základní a bytostné aspekty kreativity, přičemž model vykazuje i nadále atributy vědeckého pojetí.

Nonkonformní myšlení – hádanka devíti bodů

Zamyslete se nad následujícím problémem zvaným hádanka devíti bodů:

Jaký je nejmenší možný počet přímek, které spojí devět bodů uspořádaných jako čtverec, tedy 3×3 (obrázek 13A), aniž byste zvedli tužku z papíru? Zdá se, že k tomu budete potřebovat pět přímek (obrázek 13B), že? Ale pět je příliš mnoho. Napadá vás, jak byste mohli úlohu splnit s menším počtem přímek?

Možná nikoliv. Stejně jako většina lidí budete i vy pravděpodobně uvažovat tak, že musíte body propojit v prostoru určeném vnějšími body čtvercového pole. Pokud tomu tak je, znamená to, že jste sami pro sebe zbytečně zúžili kontext řešení tohoto problému; uvažujete konformně, jako byste se sami uzavřeli do škatulky (v tomto případě doslova). Vy však musíte z těchto hranic vykročit, abyste našli nový kontext a úkol vyřešili s menším počtem přímek (obrázek 13C). Tato vize rozšíření hranic mimo a za existující kontext – tedy nonkonformní myšlení – je velice důležitým aspektem kreativity. A někdy lze kreativitu vyjádřit výrokem zcela jednoduchým – to, co není zakázáno, je dovoleno.

Obrázek 13. (A) Hádanka devíti bodů. Spojte body co nejmenším počtem přímek, aniž byste zvedli tužku z papíru. (B) Řešení, které většinu lidí napadne jako první – uvažují v rámci svého stávajícího myšlenkového systému. (C) Lepší řešení problému devíti bodů. Rozšířte svůj kontext. Myslete nonkonformně, mimo škatulky.

Příklad fundamentální kreativity – Bohrovův atom

Hned v prvních letech 20. století propojil fyzik Ernest Rutherford starý kontext sluneční soustavy s novým kontextem atomu. Uvědomil si, že podobně

pro zenbuddhistickou praxi – pozn. překl.) – jakožto protikladu fáze přípravné, v níž převažuje aktivní činnost.

Třetí fáze, tedy stadium, kdy do procesu vstupuje diskontinuita, má samozřejmě charakter co nejvelkolepější, mnohdy přímo spektakulární. K přechodu z oblasti nevědomých posibilit k vědomému vhledu, z druhé etapy do třetí, nemůže dojít bez hierarchické kauzality, neboť teprve v jejím rámci se může diskontinuita uplatnit.

A konečně je zde manifestace. Jejím součástí jsou práce s vhledem, kontrola a ověřování nalezeného řešení a tvorba finálního produktu – toho nového, co je nyní jasně manifestováno. Ruku v ruce s manifestací jde restrukuralizace celého názorového systému, nebo alespoň rozšíření pole působnosti naučených, dosud platných kontextů. Symbolickým vyjádřením by zde mohl být tanec Šivy, toho ničitele a tvůrce nového zároveň, jak je prezentován v indické mytologii (obrázek 16).

Obrázek 16: *Tančící Šiva. V jedné ruce drží buben ohlašující nové stvoření, ve druhé oheň coby symbol zániku. Trpaslík pod jeho nohama představuje nevědomost. Celek je dokonale metaforou kreativního aktu.*

Mohl by vůbec mozek to vše sám ze sebe a o sobě vytvořit, jak tvrdí materialisté? Žádný materialistický model není schopen rozlišovat mezi vědomím a nevědomím; vždyť prožívání (natožpak kreativního prožitku) představuje vskutku jeden z „nejtvrdších“ neurofyzilogických problémů, zcela mimo dosah vysvětlení v rámci vědeckého materialismu. Kromě toho jakékoli pokusy o vysvětlení pouze na bázi mozku jsou vnitřně rozporné, nekonzistentní. Jak by mohl mozek usilovat o hledání významu, když je sám materiální povahy, je jen jakýmsi hmotným aparátem, přičemž hmota jako taková

Uznejte, vždyť je skvělé, že součástí kvantové kreativity je vždycky i zpracování v nevědomí. V nevědomém zpracování není žádná část celkového gestaltu předčasně zavržena či zbytečně opomenuta, což by se mohlo stát při vědomém zpracovávání v případě, že by se ta která součást nejevila jako dostatečně užitečná.

K podobným závěrům můžeme dojít při úvahách ohledně zásadní role kvantové kreativity v biologické evoluci, zejména pokud jde o její někdy až příliš překotný postup – což je hypotéza, kterou se mnozí biologové pokoušejí vysvětlit ty dobře známé mezery mezi jednotlivými nálezy fosilií. Zdá se, že evoluci nelze vysvětlit pouze pomalým, krok za krokem postupujícím hromaděním genových mutací spolu s přirozeným výběrem, jak předpokládal darwinismus. Pokud však budeme chápat genové mutace jako kvantový proces produkující kvantové posibility, není problém uvidět, že se mutace mohou akumulovat v potenciál až do okamžiku, kdy nakonec dojde ke kolapsu posibilit do gestaltu nezbytného pro tvorbu toho kterého orgánu; a tato aktualizace pak může mít podobu kvantového skoku.

Kazuistika – Picassova Guernica

Prohlédněme si slavnou Picassovu *Guernicu*; našťástí si při práci na obraze dělal řadu poznámek inspirujících badatele k mnoha komentářům. Pro Světovou výstavu v Paříži v roce 1937 pověřila španělská vláda Picassa vytvořením nástěnné malby pro španělský pavilon. Malíř měl původně v úmyslu vytvořit dílo inspirované vlastním ateliérem, ale po nacistickém bombardování Guernicy se rozhodl namalovat obraz s námětem zničeného města.

A dílo je to vskutku impozantní (obrázek 17). Vidíme na něm poraněná a umírající zvířata, koně a býka; dále bolestí zdrcenou matku s mrtvým dítětem v náručí; ženu s lampou v ruce vyhlížející z okna již hořící budovy; další ženu v hořících šatech padající z jiné budovy a konečně ještě jednu ženu přibíhající do popředí scény.

Drastické důsledky bombardování jsou na obraze znázorněny s velkou silou; ovšem Picasso, podobně jako jiní velcí umělci, dokáže divákovi nabídnout mnohem více než jen to. Utrpení obyvatel Guernicy tak symbolizuje bolest všech živých tvorů za války. Jistě není náhodou, že jedinou mužskou figurou na obraze je rozbitá socha válečníka (kterou Picasso namaloval až těsně před dokončením celého díla). Bojovník je tak znázorněním archetypu hrdiny v našem materialistickém věku. Ano, *Guernica* je obrazem naší roztržštěné psyché.

Obrázek 17. *Picassova Guernica.*

Historikové umění se doposud neshodli, zda se scéna odehrává v exteriéru, nebo interiéru budovy. Žena vyklánějící se z okna mluví spíš pro první možnost, ale ubíhající linie v horním rohu obrazu by spíše odpovídala možnosti druhé. Mohla by být tato dvojznačnost umělcovým záměrem? Jakožto exteriérový výjev předvádí dílo divákovi drsně a bezohledně hrůzy války. Coby interiérový výjev je spíše předvedením drastické fragmentace psychiky současného člověka. A konečně jakožto zobrazení vyšší pravdy *Guernica* tuto dualitu transcenduje. Obraz se tak stává aktem fundamentální kreativity, protože při jeho tvorbě vzal Picasso jistou konkrétní událost a její lokální pravdu, z níž učinil výpověď vskutku globální tím, že se mu otevřel přístup k archetypální tkáni univerza, zahlédl v ní budoucnost celého lidstva. Velcí umělci jsou často schopni vykonat skok vskutku daleký a jakoby předběhnout svou dobu – a někdy si toho jsou dokonce vědomi. Gertrude Stein, Picassova současnice, k jeho obrazům jednou poznamenala: „Vždyť lidé přece většinou nevypadají jako figury na vašich obrazech.“ A Picasso odpověděl: „Bez starosti, už brzy tak vypadat budou.“

Jak chápat diskontinuitu

Na výstižné karikatuře Sidneyho Harrise (obrázek 18) stojí Einstein – v kalhotách s vytlačenými koleny a vůbec poněkud ošuntělý – před tabulí s křídou v ruce a chystá se formulovat nový zákon. Na tabuli je napsaná a přeškrtnutá rovnice $E = ma^2$ a pod ní další, $E = mb^2$, také přeškrtnutá. Titulek praví „Kreativní okamžik“. Ale proč se tomu vlastně smějeme? Ta karikatura je skvělá právě proto, že všichni intuitivně tušíme, že konstitutivní součástí kreativního vhledu je diskontinuita.

vým já, o letmé zahlédnutí kvantové nelokality. Toto setkání pak může vést k rozsáhlejší vizím, k obrazům mnohem širšího záběru. Jeho součástí může být rovněž specifický prožitek extáze (takzvaný peak experience), pro nějž je charakteristický osobní prožitek zaměřenosti k cíli, který je v souladu s celkovým účelem univerza, celého vesmíru.

Jako děti jsme patrně prožívali podobné okamžiky častokrát, ale možná si na ně nepamatujeme. A pokud nemáme tušení, jak důležitá je senzitivita tohoto druhu pro celý svět, často odsouváme tento svůj vhled do oblastí problematických a nedůstojných kamsi do odpadkového koše naší paměti.

John Briggs soudí, že vývoj senzitivity pro nuance v raném dětství je velmi důležitý pro pozdější rozvoj kreativity. Možná tomu tak skutečně je. Ale je možné znovu rozvinout svou kreativní senzibilitu i později, v dospělosti? Já myslím, že ano. Každý z nás je potenciálně kvantové já, které se však mylně identifikuje výhradně s egem! Abychom se stali citlivými k celému světu, musíme se znovu přiklonit ke svému kvantovému já, jak jsme to dělali, když jsme byli děti; znovu získat schopnost nechat se okouzlit, to je cílem vnitřní kreativity. Existuje spousta případů lidí, kteří začali být kreativní až v pozdním věku. Klíčové je zde velmi osobní nahlédnutí účelu a k tomu je možné dojít v každém věku.

Jakmile pochopíme a osobně přijmeme tento univerzální účel, manifestuje se kreativní duch archetypů kvantového vědomí v kvantovém já, které pak usiluje o to ukazovat nám cestu. Pak můžeme vskutku souznít s následujícími verši Williama Wordswortha, s jeho pocitem, že mu byl dán dar „nahlédnout do života věcí“.

*Lidská mysl se utváří a rozvíjí
jako hudba. Věřím,
že duchové, když určují podobu bytosti,
již si zamilovali, od úsvitu dětství pronikají oblaky
jako blesk a navštěvují ji s jemnou péčí – ty tiché mocnosti
v ústraní, zřídka rozpoznány, přesto laskavé,
a i těm nejubožejším nikoli neznámé
– i já, jakkoliv zřídka, tehdy, za chlapeckých dnů,
jsem se s nimi setkával.*

Wordsworth

Kapitola 16

Jak lze být kreativní v obchodu?

Na začátku úspěšného podnikání je často kreativní akt – někdo má inovační nápad na nový produkt nebo službu. A všichni dobře víme, že žádná inovace tady není navždycky. Na místo starých idejí a nápadů nastupují nové a nové trendy spouštějí různé inovace. Paradigmata se mění v oblasti vědy a techniky a celá společnost prožívá změnu pohledu na svět – a tak i obchod musí tyto změny reflektovat. Kreativita je v těchto procesech nezbytná, a to vždy a za všech okolností.

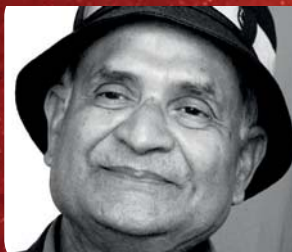
Organizace se neobejdou bez struktury a hierarchie a často se ve snaze vyhnout se chaosu spoléhají na to minulé. Naučit se tomu, to vyžaduje rovněž mnoho úsilí. Kreativita a podmiňování; podniky a firmy potřebují obojí, takže jejich situace připomíná neustálé vyvažování principů jin a jang v čínské medicíně. Pochopení pravé povahy jak kreativity, tak i učení a podmiňování je pro dosažení a udržování rovnováhy bytostně důležité. Ale v současnosti jde o mnohem víc.

Potřeba nového myšlenkového paradigmatu se objevuje i v podnikání. Ještě nedávno bylo znečišťování životního prostředí průmyslovou výrobou a obchodem pokládáno za nutné zlo, bez nějž není možné dosahovat růstu a vytvářet nová pracovní místa. Obchod byl ukolébán představou neomezených zdrojů, představou, která je základem současného ekonomického paradigmatu ještě i dnes. Proč je tedy nakonec přece jen nucen hledat k tomuto paradigmatu alternativy? Důvodem je nástup dvou nepopiratelných krizových, emergentních událostí či procesů – první z nich je globální změna klimatu (přímý důsledek znečištění životního prostředí), druhou rostoucí cena ropy, jež vede k vyšším výrobním nákladům prakticky ve všech odvětvích podnikání. I v byznysu se tak v posledních letech stále více mluví o trvalé

Ve své knize nabité novými myšlenkami zkoumá fyzik Amit Goswami, Ph.D., svět lidské kreativity – nejvyšší zdroj štěstí a pocitu naplnění – optikou kvantové fyziky a ukazuje jedinečnou cestu k podpoře a rozvoji naší kreativity.

Podle kvantové fyziky se realita uskutečňuje na dvou úrovních, jako possibility a aktualita. Tutéž dualitu využívá Goswami při zkoumání toho, co nazývá „kvantovým myšlením“ – vědomé myslí aktuality a nevědomé myslí possibility. Proto si klade otázky zkoumající zdroj kreativity skrytý v každém z nás. Co to vlastně je kreativita? Jaké její druhy existují? Může být kreativní každý? Výsledkem jeho zkoumání je tato kniha, jakýsi průvodce, díky němuž můžeme pochopit, jak si síla mysli zcela novým způsobem zjednává přístup k oblasti kreativity.

V knize *Kvantová kreativita* se tak spojuje umění kreativity s objektivitou vědy; empirickými daty dokládá autor účinnost nové metody a ukazuje, jak můžeme využít svých vrozených schopností k mnohem kreativnějšímu životu. Krátce řečeno, Goswami nás učí, jak myslet kvantově a být kreativní.

Amit Goswami, Ph.D., je profesor teoretické fyziky na odpočinku. Od roku 1968 působil na University of Oregon v Eugene. Je průkopníkem nového paradigmatu známého jako „věda v rámci vědomí“.

Goswami je autorem velmi úspěšné učebnice *Quantum Mechanics* používané dodnes na univerzitách po celém světě. Napsal rovněž řadu populárně-vědeckých knih, jako např. *The Self-Aware Universe*, *The Visionary Window*, *Physics of the Soul*, *Kvantový doktor* a *God Is Not Dead*.

Goswami účinkoval ve filmech *Co My Jen Vime!?* a *Dalai Lama Renaissance* a v cenami ověřeném dokumentu *The Quantum Activist*.

www.amitgoswami.org

www.anag.cz

ANAG[®]
ANDRAGOGOS
AGENCY